ԱՐԾԻՎ

ARDZIV

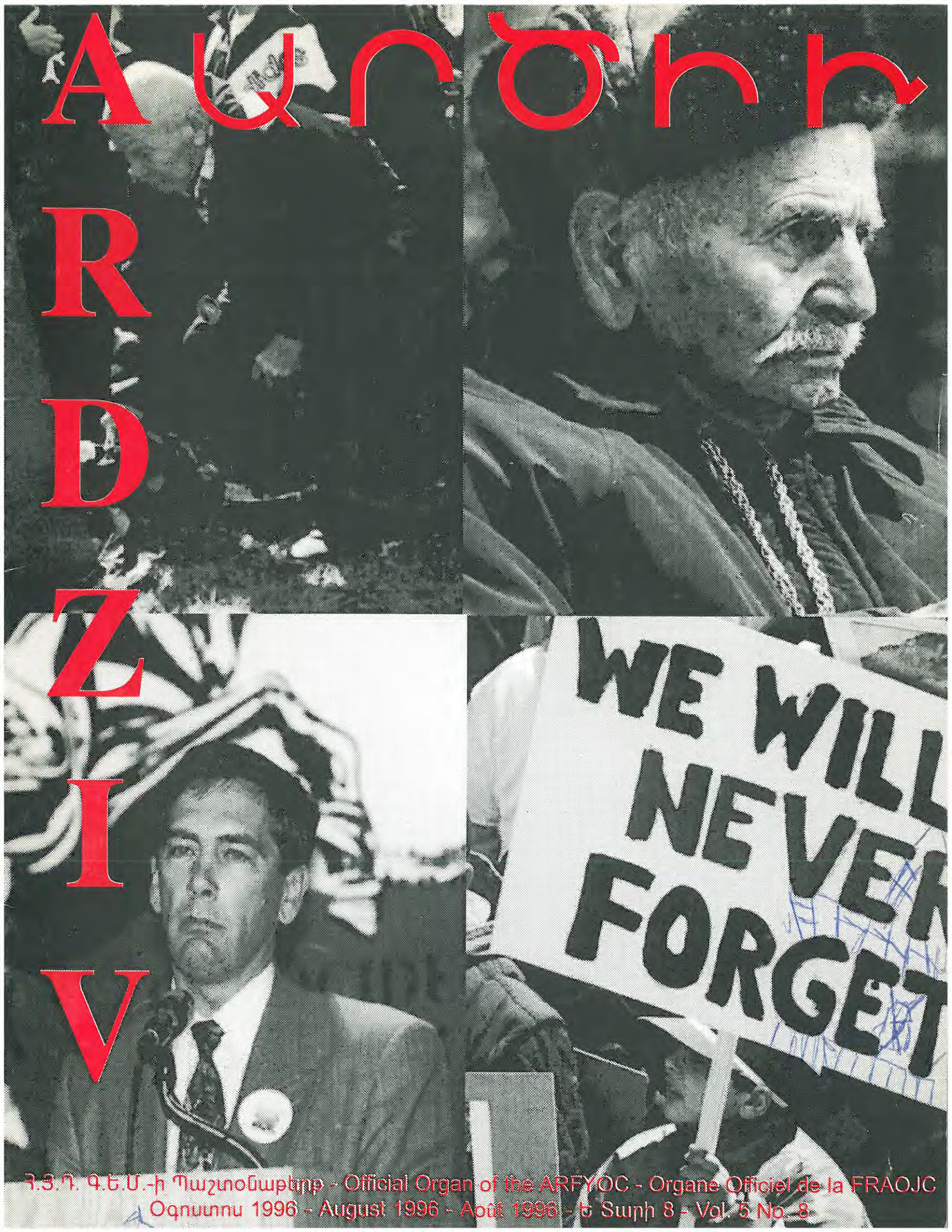

Հ.Յ.Դ. Գ.Ե.Մ.-ի Պաշտօնաթերթ - Official Organ of the ARFYOC - Organe Officiel de la FRAOJC
Օգոստոս 1996 - August 1996 - Août 1996 - Ե Տարի 8 - Vol. 5 No. 8

ARDZIV

Board of Editors
Garen Megirditchian
Sonia Parseghian
Sarine Der Kaloustian
Shant Jamgotchian
Jocelyne Hanachian
Verkine Khatchadourian
Nora Demirdjian
Kevork Kazezian

Ontario Correspondent
Shant Ghazarian

Administrator
Garine Hovsepian

Director of Marketing
Manuel Keusseyan

Office
3401 Olivar-Asselin,
Montréal, Québec
H4J 1L5 Canada
Tél.: (514) 331-6548
Fax: (514) 332-4870

Publisher
ARDZIV Armenian Youth of Canada

All rights reserved. Contents may not be reproduced in whole or in part without written permission of publisher

Annual Subscription Rates: $15 for members and non members, Single copy $3, United States $15US, Overseas $20US.
GST is included in all domestic subscriptions.
Printed in Canada. Copies mailed first class.

You like what you see, let a friend know.

You don't like what you see, let us know.

ARDZIV
3401 Olivar Asselin, Montreal, Quebec, H4J 1L5, Canada
Tel.: (514) 331-6548
Fax: (514) 332-4870

«ԱՐԾԻՒ»-ի մէջ տեղ գտած յօդուածները կ'արտայայտեն կանոնք ստորագրողներուն կարծիքները միայն:
The views expressed in ARDZIV reflect solely the views of the authors themselves.

TABLE OF CONTENTS

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ապրիլ 24
April 24

2
Չի Բաւեր Յիշել

3
We can't simply remember

Ապրիլ 24
April 24

4
In Brief

5
Ոչ միայն անցեալ՝ այլ նաեւ ներկան
Արմիկ Եաղճեան

6
Frustrated Armenian
Lynn Abrahamian

7
Why Do Canadian and Other Western Governments Act on The Oppressor's Side?
A Plan of Action
Harry Dikranian

9
Մեծ եղեռնի ճանաչման արգելքները
Սոնիա Բարսեղեան

10
Genocides of the XXth Century
N.D.

10
How much do they know...

Monthly Chronology of events

11
Monthly Chronology of events of Armenia and Artsakh
Compiled from Asbarez on line

Ընկերները իրենց մտաձումներով

13
Ապառաժեայ որոշում
Ճանթ Ղալարեան

Մշակութային
Cultural

14
Arshile Gorky and the Armenian Genocide

Internet

16
We Call It Hayastan
Harry Dikranian

Դաստիարակչական

18
Կիլիկեան Ջարդեր

Poems

19
Nowhere to go this time
The captain of words

19
Հայուն դատը
Կարօ Սարգիսեան

Horoscope

20
Horoscope
Psychic Sonia

ՉԻ ԲԱՒԵՐ ՅԻՇԵԼ

Անժխտելի իրականութիւն մըն է թէ հայկական ցեղասպանութիւնը, 20-րդ դարու առաջինն է, 20-րդ դարու առաջին ոճիրը՝ մարդկութեան դէմ:

Ցեղասպանութիւն կը նշանակէ ժողովուրդի մը հանդէպ կանխամտածուած ու գործադրուած բնաջնջում՝ այդ ժողովուրդը ոչնչացնելու նպատակով:

Այս ընդունուած սահմանումը սակայն շատ մը պետութիւններ կը մերժեն վերագրել 1915-ի Մեծ Եղեռնին:

Այս իրողութեան դէմ պայքարելու համար հարկ է սակայն, նախ հարց տալ թէ ի՞նչ նշանակութիւն ունի Հայկական ցեղասպանութիւնը հայ երիտասարդին համար, որ ի վերջոյ տէրն է հայ ժողովուրդի ճակատագրին ու պարտականութիւն ունի շարունակելու անոր պայքարը:

Այո՛, Մեծ Եղեռնը հայոց պատմութեան ամենամութ ու տխուր էջերէն է, ուր մեր ժողովուրդին 1.5 միլիոնը գացին կոհ՝ անհիմն ատելութեան: Սակայն մարդկային այս հսկայ կորուստով վերջ չեն գտներ ցեղասպանութիւնն ու իր վնասները: Յաճախ կը մոռնանք որ այդ տեղահանութեան արդիւնք՝ կորսնցուցինք մեր պատմական/պապենական հողերը, որոնք այսօր պարպուած են հայութենէ: Կը մոռնանք որ ցեղասպանութիւնը մեկմէ խլեց մեր մտաւորականութիւնն ու ղեկավարութիւնը ու մշակութային պարապ մը թողուց հայ կեանքին մէջ. Եկեղեցական կալուածներ, պատմական հնութիւններ, հայ արհեստի գործեր, բոլորը վերածուեցան աւերակի, սրբուելով մեր պատմութեան էջերէն:

Աւելին, Հայկական ցեղասպանութիւնը լոկ պատմութեան էջ մը չէ որ օրէ օր կը տժգունի մեր յիշողութեան մէջ: Ցեղասպանութիւնը, Օսմանեան պետութեան կողմէ, միայն չխլեց կեանքը այն 1.5 միլիոն անձերուն, խլեց նաեւ կեանքը՝ վերապրողներուն. խլեց մանկութիւնը՝ մեր վերապրող մանուկներուն. տառապանքով դրոշմեց մեր մեծ ծնողներուն կեանքը:

Այսօր, ցեղասպանութեան հետեւանքները ուղղակիօրէն կ'ազդեն նաեւ մեր կեանքին: 1915-ի ջարդը հագած է 1996-ի դիմակ՝ որ կը կոչուի օտարութիւն, ձուլում, ճերմակ ջարդ: Թուրքին 81 տարի առաջ գործածը կը շարունակէ անհանգստացնել հայու կեանքը: Իւրաքանչիւր անգամ որ անդրադառնանք օտար բառերու ներկայութիւնը մեր հայերէն խօսակցութեանց մէջ, իւրաքանչիւր պահ ուր հայ երիտասարդներս մեր առօրեայ կեանքին մէջ տառապինք ինքնութեան տագնապէ, ու ապրինք հայու եւ Գանատացիի, Հայու եւ Ֆրանսացիի կամ Ամերիկացիի երկուութիւնը, պէտք է յիշենք որ զոհերն ենք 1915-ի ցեղասպանութեան:

Ու պէտք չէ ընդունինք այս բոլորը: Ընդհակառա՛կը. այս ամէնը պէտք է մեզ աւելի մղեն պայքարելու այս անարդարութեան դէմ ու պահանջելու Հայ Դատի արդար լուծումը՝ ապագայ սերունդներուն, ինչպէս նաեւ ամբողջական ու հպօր Հայաստանի մը կերտման համար:

Այս պայքարը մղելու համար չի բաւեր յիշել միայն 1.5 միլիոն զոհերն ու նոյնաթիւ տարագիրները: Հայ երիտասարդներս պէտք է լաւապէս ճանչնանք ցեղասպանութիւնը, իր բոլոր պատմական ու քաղաքական ազդակներով, իրագործման ձեւերով ու վնասներու տարողութեամբ: Ու, այս բոլորը յիշելով, պէտք է վերատեսութեան ենթարկենք մեր դերը, Հայ Դատի աշխատանքներուն մէջ, որպէսզի Փիեռ Պուրքի մը ու տնտեսական շահերու անպօր զոհ չերթանք: Որպէսզի, թոյլ չտանք որ ուսեալ ու համալսարանական տարրը անծանօթ մնայ Հայկական ցեղասպանութեան: Որպէսզի Գանատական խորհրդարանը իր անտարակուսօրէն արտասանած «Հայկական ցեղասպանութիւն» խօսքը չվախնայ ներառել իր որդեգրած բանաձեւին մէջ:

Աշխուժանանք, արհեստավարժ կերպով, ու մեր կարողականութիւնը վերածենք իսկական ուժի, որպէսզի դիմադրենք ու յաղթենք Թուրք պետութեան սադրանքներուն:

Իբր ժառանգորդը մեր ժողովուրդի արժանապատուութեան ու դատին՝ հայ երիտասարդութիւնը պարտաւոր է աշխատիլ՝ կասեցնելու համար շարունակուող հայկական ցեղասպանութիւնը:■

EDITORIAL

WE CAN'T SIMPLY REMEMBER

It is an irrefutable fact that the Armenian genocide was the first of the 20th century.

The word genocide means the premeditated and executed murder of a race or group of people, with the intention of their elimination.

This accepted definition, however, is not deemed applicable to the 1915 genocide, according to most nations.

In order to fight this sad reality, it becomes necessary to first ask what meaning does the Armenian genocide have for the Armenian youth, who, after all, holds its people's destiny in its hands, and who is designated to continue its struggle.

Yes, the Armenian genocide is one of the darkest and saddest events in Armenian history, where 1.5 million of our people were victims of a crime, based on senseless hatred. However, even with this great loss, there seems to be no end to the genocide and its effects. We often forget that as a result, we lost our historical lands which today are almost void of Armenians.

We forget that the genocide seized from us our identity, and left a cultural hollowness within the Armenian life. Church estates, historical monuments, the work of professionals were all reduced to shambles, thus erased from our historical and cultural treasures. But the damage does not end there.

Presently, the effects of the genocide directly influence our daily lives. The genocide of 1915 continues in 1996 through assimilation and white genocide. The actions of the Turkish government 81 years ago continue to discomfort the life of an Armenian. Every time we realize the presence of non Armenian words in our conversations, every time Armenian youth suffers from an identity crisis, and live the duality of being Armenian and Canadian, we must remember that we also are victims of the 1915 genocide.

We must not accept this. On the contrary, this should push us to fight this injustice, and demand a fair solution to the Armenian question, for the future generations and also for the completion and creation of a strong and powerful Armenia.

In order to drive this struggle, it is not enough to simply remember the 1.5 million victims, as well as those who were exiled. We, the youth, need to recognize the genocide. And remembering all this, we need to reflect upon our role in the Armenian cause, so as not to remain powerless before negated promises from individuals such as Pierre Bourque.

We should strengthen ourselves in a professional manner, and realize our potential to the fullest, in order to withstand and survive the Turkish counterbalance.

As the heirs of our people's dignity and justice, it is necessary for the youth to continue the struggle to stop the continuing Armenian genocide.■

APRIL 24

IN BRIEF

GENOCIDE MONUMENT ON, MAYOR TELLS PROTESTERS.

But members of the Armenian community note Pierre Bourque won't say when city will act.

By Monique Beaudin, The Gazette, April 16, 1996.

A monument planned to mark the Armenian genocide of 1915 has not been canceled, Montreal Mayor Pierre Bourque said last night, as members of Montreal's Armenian community looked on.

"I am very sensitive to the Armenian community and I understand very well the importance they attach to this gesture", he said at last night's city council meeting.

Bourque said he has been meeting with representatives of the community to discuss

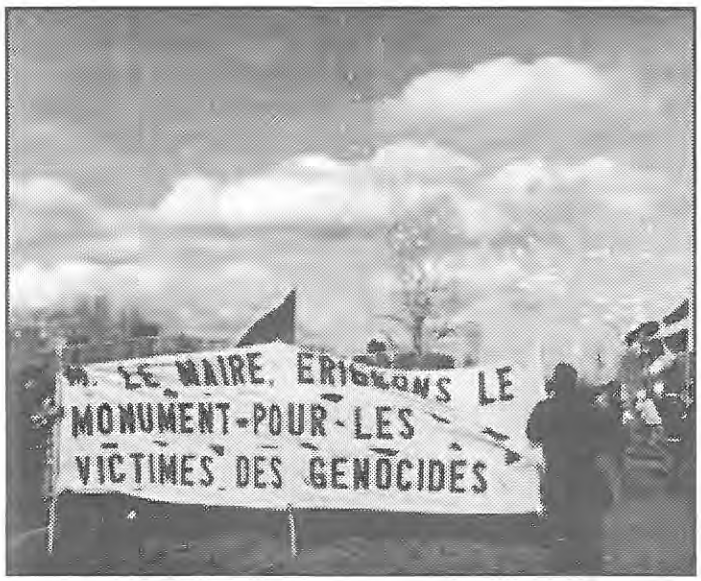

"how the city can eventually find an agreement with the Armenian community. "The community has raised $ 100,000 for the monument.

Bourque has publicly endorsed the monument at a sod-turning event in north-end Marcelin-Wilson Park last April, but then appeared to cancel it due to pressure from Turkish diplomats.

Despite repeated questioning from members of a national Armenian youth group, and from opposition city councilor Helen Fotopoulos, Bourque would not say why the monument appeared to have been canceled.

When Fotopoulos suggested it was because Bourque will attend a UNESCO housing conference in Ankara, Turkey this summer, the mayor replied that that was ridiculous.

But Garine Hovsepian, of the Armenian Youth Association of Canada, said there have been no meetings with Armenian community members since February.

"He says now he's discussing it - when he had all last year, before he went to the sod-turning - to discuss it," she said. "I wish we could have confidence in politicians who involve themselves publicly in things!"

When Bourque repeated his comments later in the meeting, a group of Armenian-Canadian youth sitting in the public gallery booed and began chanting "Erect the monument! Respect your promise!"

The council chairman adjourned the meeting for 10 minutes.

Fotopoulos said the mayor should not back down on the monument, which would commemorate the Armenians, but also all other peoples who were victims of genocide. Up to 1.5 million Armenians died during the April 24, 1915 genocide in Turkey.

"A promise made should be a promise kept, or else don't go to the sod-turning, or else don't get into it," said opposition city councilor Helen Fotopoulos, who represents the Mille-End district.

Before the meeting, the Armenian youth were one of four groups of protesters elbowing for demonstrating room in front of city hall.

PROTEST RALLY HELD AT MARCELIN WILSON BANK, April 21, 1996.

In the afternoon of Sunday, April 21, a protest rally was held at Marcelin Wilson Park, in Montreal, the site where the Genocide Memorial was to be built. The protesters later marched to the Armenian Community Center, where the commemorative ceremony took place.

ON THE OCCASION OF THE 81ST ANNIVERSARY OF THE ARMENIAN GENOCIDE, April 23, 1996

The Canadian Parliament passes legislation remembering man's inhumanity towards man.

The Canadian Parliament on Tuesday, April 23, 1996, passed a resolution that designated the week of April 20 to 27 of every year as a week of remembrance for man's inhumanity towards his fellow man. The motion passed when the official opposition presented a motion that would finally get the Canadian government to officially recognize the Armenian Genocide.

The day was marked by long debates that lasted up to seven hours. The heart of the debate was what word to use: tragedy or genocide?

The efforts of the Armenian National Committee and the special dedication of member of Parliament Daviault dissatisfied. Although the 1.5 million victims were remembered in this resolution. The wording "tragedy" still denies them and the Armenian community at large the actual recognition of the 1915 events as a Genocide.

The text of the resolution reads (unofficial translation from French);

"that the House recognizes, on the occasion of the 81st anniversary of the Armenian tragedy that caused the loss of life to more than 1.5 million people on April 24, 1915, and in memory of other crimes committed against humanity, the week of April 20-27 of every year, as week commemoration of Man's inhumanity towards Man."

It is a first step, but not a victory. ❑

Ոչ միայն անցեալ՝ այլ նաեւ ներկան

21-րդ դարու սեմին, հայ ազգը կը յառաջանայ աչքերը յառած անցեալին: 1915-ի Եղեռնն է այդ անմոռանալի եւ պատմական դէպքը, որ կը յատկանշէ ներկան: 1915-ի ահաւոր պատահարը հիմքն է ինքնութեանս. հետեւաբար, այս դէպքը, գէթ ինծի համար չէ կորսուած պատմական գրքի մը էջերուն մէջ, այլ մաս կը կազմէ առօրեայ կեանքիս:

Անըմբռնելի եւ անկարելի է երեւակայել իսկ 1915-ի Հայկական ցեղասպանութեան ահաւոր տեսարանները: Սակայն, 1915 թուականը չի համապատասխաներ միայն արիւնահեղութեան, այլ կ'ենթադրէ նաեւ ձուլում, ինքնութեան տագնապ եւ օտարամոլութիւն:

Ի՞նչ կը հետապնդենք, իւրաքանչիւր տարի, ցոյցերու կազմակերպութեամբ: Ի՞նչ կ'ուզենք որ ճանչցուի. մարդկային իրաւասութեանց պղծո՞ւմ, 1.5 միլիոնի կորո՞ւստ, հայկական հողերու գրաւո՞ւմ եւ բնակչութեան տեղահանո՞ւմ: Անկասկած որ այս ամէնը ճանաչումի կը կարօտին: Սակայն, ներկայ սերունդը չի՛ կրնար այսքանով բաւարարուիլ: Մե՛նք ալ ջարդի կաւակներ ենք. ճերմա՛կ ջարդի: Իւրաքանչիւր օր պէտք է գոյատեւենք որպէս հայ, պէտք է ջանանք կուլ չերթալ օտարութեան: Այս մէկը դիւրին գործ չէ:

21-րդ դարու սեմին, 1915-ի Եղեռնը կը վերասահմանուի: 1915-ի Հայկական ցեղասպանութիւնը պարզապէս եւ միայն ֆիզիքական կորուստ մը չէր, այլ նաեւ՝ բարոյական: Այս ահաւոր դէպքին հետեւանքները զգալի են մինչեւ օրս: Իւրաքանչիւր հայ մանուկ տակաւի՛ն կ'երազէ Հայրենիք տեսնել. անհամբեր է գիտնալու եւ իմանալու շարունակ արտասանուող «Կարս», «Վան», «Սասուն» պատմական վայրերուն մասին: Շուտով իրենց հարցումներն ալ անպատասխան պիտի չմնան: Իւրաքանչիւր հայ մանուկի երակներէն տակաւին կը հոսի այն արիւնը, որ քօղարկեց հայկական հողը 1915 թուականին: Այս խոր վէրքը սերունդէ սերունդ փոխանցուած է եւ եթէ այսօր հայ երիտասարդ մը անտեղեակ ըլլայ հայ ազգի պատմութենէն, վստահաբար որ ան գէթ մէ՛կ դէպք գիտէ եւ մէ՛կ թուական կը յիշէ: 19-էն 20-րդ դարերու ընթացքին եթէ մեր նախահայրերը կը պայքարէին թրքական բռնութեան դէմ, հայ պատանին տակաւին նո՛յն պայքարը կը մղէ, սակայն տարբեր պայմաններու մէջ եւ տարբեր ուժերու դէմ: Ուրեմն, 1915-ի հայկական ցեղասպանութիւնը անցեալի մէջ կորսուած դէպք մը չէ, այլ կը շարունակէ քալել ժամանակի անհուն գծին վրայէն:

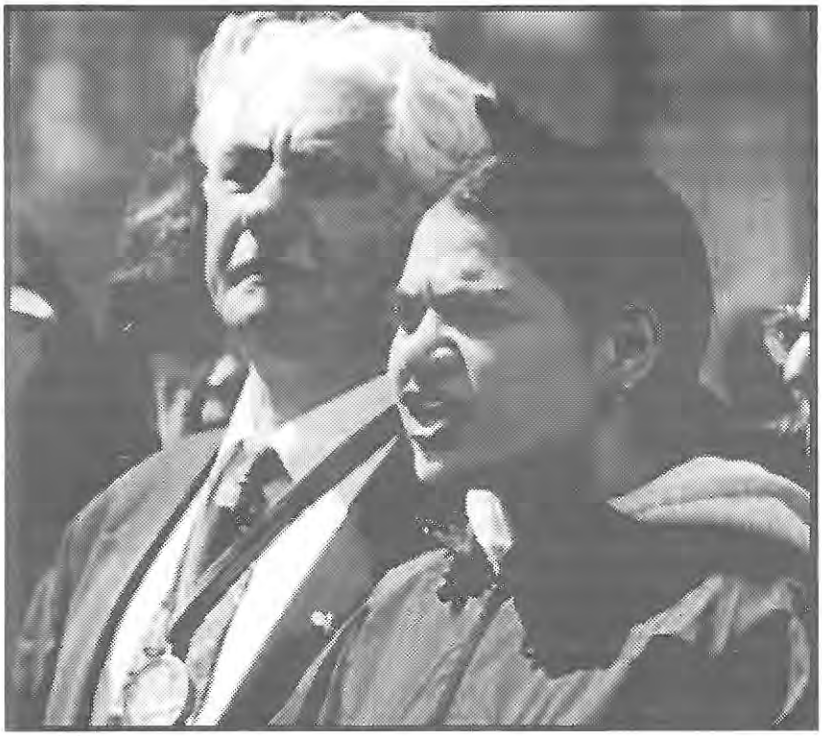

1915-ի Եղեռնը կապ մը կը հանդիսանայ նահատակ սերունդին եւ իրենց հետեւորդ բոլո՛ր սերունդներուն միջեւ: Հետեւաբար, «ճանաչում» բառը չի՛ վերաբերիր միայն ֆիզիքական կորուստի ճանաչման, այլ նաեւ՝ բարոյական հետեւանքներու ճանաչման:

1915-ը անցեալի մութ խորշերուն մէջ անհետացած դէպք մը չէ. 1915-ը ներկա՛ն է:❑

ԱՐՄԻԿ ԵԱՂՃԵԱՆ

Լեւոն Շանթ մասնաճիւղ

This is an example of an Armenian student taking advantage of the student forum to express her frustration regarding the recognition of the Armenian Genocide and, in particular, the delayed project of the building of the Genocide monument, in Montreal

This is a first step, an active one, that each of us should take...

Frustrated Armenian

I am writing in response to an article published in The Gazette on March 2, 1996. The article, titled "Armenian Fear City Bowing to Pressure," reported that Mayor Pierre Bourque may be bowing to pressure exerted by the Turkish Government and having second thoughts about allowing the building of a monument sponsored by the Armenian community in honor of genocide victims.

The article further informed that a Turkish diplomat is said to have warned the city that two major Montreal firms would risk losing contracts in Turkey if such plans were to proceed. Such a heavy financial blackmail could only make one wonder why the Turkish Government is being so defensive and taking such harsh steps to ensure the half of a project which will bear no blame.

I am of Armenian origin and there is nothing more frustrating than having your history repeatedly denied. The genocide may be over, but the scars will never heal. It has been 81 years and still the massacre of the Armenians is being referred to as the " alleges genocide." It is quite ironic how historians today find bones of dinosaurs which road the earth thousands of years ago, and yet cannot find the evidence to legitimize a genocide that occured not even a century ago. I believe that the truth os out there and it is not a matter of finding it for we have already found it, but it is a matter of recognizing it.

The article reported that Mayor Pierre Bourque said such sincere words as: "We shouldn't forget, and we can't forget, what happened in the past... this monument is yours... Be proud of it, and remember this day of the 80th anniversary of the genocide...". Mayor Bourque has to decide whether to be true to his convictions and to himself and to accord us the right to build the monument, or to betray himself and the plans for the sake of finance and thus lose credibility, not to mention his integrity. As I see it, this is a moral and ethical issue that Mayor Bourque has to deal with.

As to the comment made by Mr. Rodney Moore, a spokesman at Foreign Affairs in Ottawa, who said that he "sympathizes with the hardships and suffering of the Armenians," with all due respect, we do not need sympathy. We have been sympathized with for 80 years... what we need now is some action.❑

Cordially,

A Frustrated Armenian

LYNN ABRAHAMIAN

U2 English

The McGill Tribune

Published by the Students' Society of McGill University

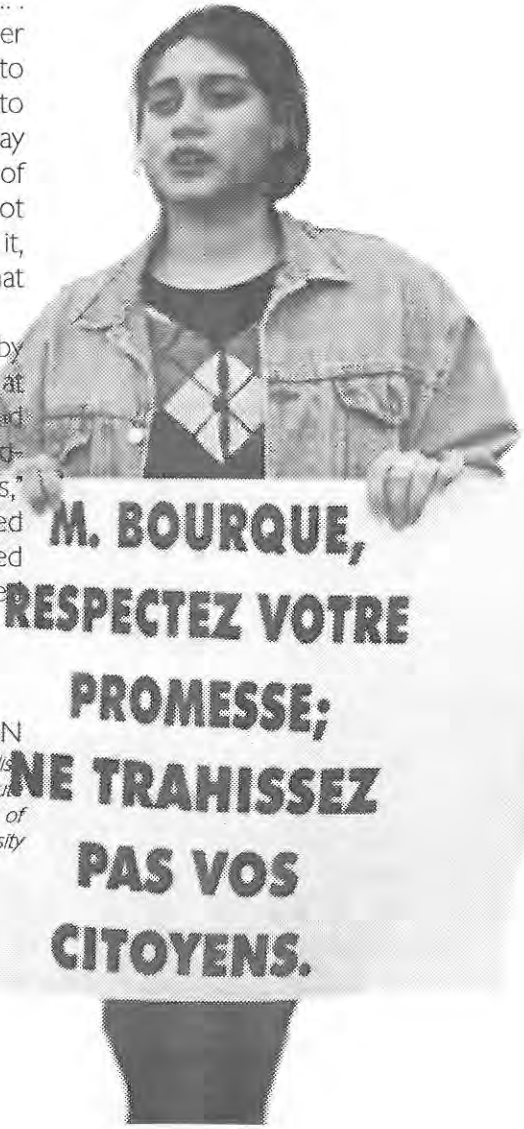

APRIL 24

Why Do Canadian and Other Western Governments Act on The Oppressors Side?*

A Plan of Action

The following is a plan of action developed in the course of conversations with Professor Irwin Cotler, internationally acknowledged human rights advocate and Professor of law at McGill University. It outlines the history of victimization and the necessary transformation to action. While the years pass our community cannot sit idly by and let the denial of the Armenian Genocide persist.

The United States, Canada and Turkey are all members of the North Atlantic Treaty Organization. This configuration is one where member nations are expected to afford certain respect toward one another. Turkey's human rights violations, the Kurdish question, and the Armenian Genocide issue have each fallen victim of this alliance.

There are two initial issues that the Armenian Community has been forced to make with respect to the Genocide. The first is to place it within the historical definition of Genocide. The second hurdle has been to consider what difference it makes whether it is characterized as a Genocide or not. We know that when the United States came close to that characterization in the mid 1980's the Turkish government put pressure on governments who are generally unaware of these issues by referring them to documents signed by such credible historians and academics as Elie Weisel and Bernard Lewis (Elie Weisel has since retracted his statements on the Armenian Genocide and Bernard Lewis has been all but discredited as an academic on this issue by the French courts). The problem is that a government who is presented a document signed by such individuals reacts in a way such that, if these so called well informed academics affirm that the Armenian question was not a Genocide who are we, members of a national government, to dispute such assertions. So, governments who generally do not want to do something politically charged rely on such statements as a reason for not acting.

This places and has placed the Armenian community in a real dilemma. How do you counter a political and normative situation? A situation where, a human rights monument unveiling spoke to all human rights abuses instead of expressing the intended message about the Armenian Genocide, in Ottawa. Or, the placing of a promised monument in Montreal was denied altogether.

Historically we can consider how Jewish Holocaust survivors have reacted in the face of such denial. In the beginning, immediately preceding the holocaust, survivors were not treated well in Israel. In North America, survivors themselves tried to avoid dealing with the trauma. The Eichmann trial in Jerusalem really brought the issue and the horrors of the Holocaust to the forefront. Survivors no longer felt ashamed. The ideologies of hate and powerlessness started to change. Israel began to look at the survivor communities differently. The state became emboldened and, in a sense, empowered. A new and three part vision emerged from Holocaust historiography: victims, perpetrators and bystanders. Soon, the effects of indifference were addressed. It was felt that it is not just survivors who need to speak out, but that those who do not speak out against this atrocity become accomplices to it.

Once the sense of powerlessness was overcome, a tremendous amount of literature emerged, testimonies, documentaries and so on, to the point where some felt that there was even a commercialization of this history. It was at this point that the Jewish community began to feel the pressures of Holocaust denial. The question was how do you deal with the unspeakable? Wrapped in academic veneer and not different from the Bernard Lewis' of today, they fed off arguments with an appeal. Suggestions were made that the Jews wanted to extort reparations from the innocent German people to build the State of Israel. The Jews were made to be the victimizers and the holocaust deniers the victims. Another effect was a trivialization of the Holocaust or an inversion. That is, suggestions were made that not as many people were killed as claimed or the perpetrators were the Jews and not the Nazi's. Armenians currently face both these tactics as well. On the Internet there are almost daily postings stating that Armenians actually killed 2.5 million Muslims, Greeks and Jews. These are complete fabrications of history. And, when history is not being rewritten, the Genocide is being trivialized: The only Armenians that were killed were those that had committed civil uprisings (I often wonder how our innocent martyred poets would cause civil unrest in Turkey) or that only marginal numbers of killings occurred and those only during limited or legal deportations.

Within the Jewish experience, there has been what became know as a Nazification of the Jews. That, when given the chance the State of Israel will do the same thing and therefore, why should Germany compensate them? They demonize the actual victim to avoid allowing them to be seen as legitimate

claimants. It is the same with Armenians - we were after all - it is alleged, causing civil unrest in Turkey and we had to be silenced somehow.

This is known as a generalized assault on truth and memory. It is at least in this respect that Armenians and Jews have a great deal in common. The shared victimization of that phenomenon acts itself out in many ways. The question is how do we deal with it? There are three possible and combined plans of action:

The first is to do what we do, to do more of it and to do it better. It involves making our case. To adduce all authoritative evidence in support of our cause in an effort to offset countervailing authorities - that is in the form of an aggressive rebuttal. Individuals such as David Davidian, within our communities have been instrumental in this regard. We need to do this more and we need continue doing it better.

The second is to develop a coalition strategy. This involves including non-Armenians in our cause. The Armenian Genocide issue needs to be framed as a human rights problem and we (Armenians and non-Armenians alike) are all stake holders. What we should avoid is a term known as the tribalization of advocacy and it is something we should avoid at all costs. Non-Armenians can help make our case sometimes more forcefully than Armenians and we need to be aware of this since this is a transnational and transcultural issue. Such an approach is also the only way of defeating the silence of indifference.

The third challenge is to frame the issue of the Genocide in a legal way. The fact that the Armenian Genocide is not recognized by the Canadian government is not only an assault on memory or truth but it means that Armenians living in Canada are diminished and so is their claim against Turkey. The different levels of Canadian Government, whether it is Federal, Provincial or Municipal will not, or are afraid to act because the characterization is not there. This is where the justice issue becomes important. This also opens the door to the evidentiary dimension. At this level, we will have an opportunity to make our case better and more often at the public policy level and at the judiciary.

On the public policy and municipal level we can engage in regular and continuous dialogue with individuals such as Nancy Rosenfeld, cultural adviser to Mayor Bourque, in an effort to make our case and to keep Mayor Bourque better informed. An organized and aggressive letter writing campaign to the Mayor's office could be another such activity to countervail the fear of action (The mayor can be reached by mail: Pierre Bourque, maire de la ville de Montréal, 275 rue Notre Dame est., Montréal, Qc. H2Y 1C6). There is also the Corporate aspect. It is our responsibility to meet with the heads of the corporations with interests in Turkey and sensitize them to the fact that we are not going to be dictated on this issue and neither should they.

On the example of the monument in Montreal or in Ottawa, it is our responsibility to also showcase all other places where such similar monuments were established. This can be used to help build a comfort zone for political individuals. We can also point out that any threats made by Turkey whether practical or theoretical will not amount to much - if Turkey wants the said development and expertise they will proceed with their agreements notwithstanding any monuments placed in suburban Montreal or Ottawa.

Returning to the question of the Judicial inquiry. It is always possible to bring a claim forth to the Canadian Human Rights Commission to the effect that the memory of members of the Armenian community as a whole is insulted. That such Genocide denial also means the denial of basic justice and it is a discriminatory singling out. Our victimization, as a result of these actions is seen as though it were less worthy of moral respect. One can make the case that the refusal to characterize the Genocide of Armenians is one in which we not only have our memory assaulted but where we stand diminished in society. This is a truth of history. The community is exposed as a community that is not truth telling where the evidence is clear, compelling and even overwhelming. In light of such evidence, to say that we do not recognize the Armenian Genocide is to diminish us in the larger society. It is therefore prejudicial and discriminatory.

It is clear that the Canadian Armenian Community is relatively sophisticated in its level of politicization. We are also fairly cohesive. Our involvement in Canadian political structures is enviable given our numbers. And yet, we do not have our monument. As we consider our future in Canada, we must also see to it that none of our rights are denied and that our memory is never trivialized or diminished.❑

Harry Dikranian

* Statement taken from Michel Daviault's comments in the House of Commons regarding the Canadian Government's position on Turkish Genocide denial and the placement of the commemorative monument in Montreal.

ԱՊՐԻԼ 24

Մեծ Եղեռնի ճանաչման արգելքները

Անցեալ տարի, երբ բոլորս միասին կ'ոգեկոչէինք Մեծ Եղեռնի 80-ամեակը, կարծէք թէ մեր սրտերուն եւ մեր հոգիներուն մէջ կը զգայինք որ 1995-ը պիտի ըլլար հայոց արդարութեան տարիներէն մէկը: Այդ 80 թիւը աստուածային թիւ մըն էր, որ մեկի տուաւ այն յոյսը, որ մեր շատերուն կը պակսէր:

80-ամեակի հանդիսութիւնները սկսան, Փարիզ Մարսըլէն Ուիլսըն, ուր Մոնթրէալի քաղաքապետ Փիեռ Պուրք, խոստացաւ ցեղասպանութիւններու նուիրուած արձան մը կետեղել: Խոստացաւ Հայաստանէն ծիրանենի բերել եւ արձանին շուրջը դնել, մեր ծիրանը ճանչցուած ըլլալով իբր հայկական պտուղ (կամ սալոր), prunus armeniaca:

Հայ ժողովուրդի լայնածաւալ գոյապայքարին մէջ, այս դէպքը անհամբեր կը սպասուէր: Բաւական երկար եւ խաւար ճամբու մը վերջին, ճրագ մըն էր որ կ'երեւէր: Շուտով պիտի հասնէինք մեր ակնկալած նպատակին: Սակայն, դժբախտաբար, երակը դարձեալ փշրուեցաւ...

Հապիւ հայ ժողովուրդը կը կարծէր որ վերջապէս տեղ մը յաղթած է, եւ շունչ պիտի առնէր, անիծեալ Թուրքը, վերջին խաղաթարտը խաղալով, յաղթական կ'ելլէր դարձեալ:

Այս անգամ, Թուրքիոյ նման մարդասպան երկիր մը կը յաջողի Մոնթրէալի ներքին գործերուն խառնուիլ ու յուշարձանի շինութիւնը կը մնայ առկախ:

Գաղտնի բան չէ: Բոլո՛ր երկիրներու քաղաքագէտները շատ լաւ գիտեն թէ Թուրքիոյ կառավարութիւնը 1915-ին անգութօրէն ծրագրած եւ կատարած է ցեղասպանութիւն հայ ժողովուրդին դէմ:

Թուրքին ձեռքերը արիւնոտ են: Ան սպաննած է 1.5 միլիոնէ աւելի անմեղ հայեր: Սակայն Արեւմուտքի երկիրները որ իրենք կիրենք լայնամիտ կը սեպեն, կը շարունակեն յարաբերիլ Թուրքիոյ հետ:

Թուրքիա կը գործածէ ուժեղ կէնք մը, առեւտուրը: Մոնթրէալի պարագային, շշուկները կ'ըսեն թէ Թուրքիա կը սպառնայ SNC-Lavalin Inc. եւ Bombardier հաստատութիւններու հետ համաձայնութիւնները չեղեալ նկատել, եթէ այդ յուշարձանը շինուի: Նոյնիսկ երբ անոր վրայ պիտի չյիշուի Թուրքիոյ դերը Հայոց ցեղասպանութեան մէջ:

Թուրքիա ըստ սովորութեան, անհանգիստ կը զգայ, երբ ցեղասպանութիւն բառը երեւան ելլէ: Իր սրտին մէջ (եթէ անշուշտ ունի այս մէկը) գիտէ թէ ի՛նքն է միակ դերակատարը հայոց ցեղասպանութեան:

Կ'ըսեն թէ դրամը բարձր կը խօսի... արդարեւ, Թուրքիա կը յաջողի դրամով ժամանակաւորապէս աշխարհին մոռցնել տալ հայոց ցեղասպանութեան գոյութիւնը:

Այսպիսով, Թուրքիոյ տնտեսութիւնը մեծ արգելք կը հանդիսանայ հայոց ցեղասպանութեան ճանաչման:

Երբ բնենք Թուրքիոյ արտաքին փոխանակութիւնը, պիտի տեսնենք թէ ներածումը շատ աւելի բարձր է քան արտածումը (1993 թուականի տարեկան ներածումը կը հասնէր մինչեւ 29.4 պիլիոնի, իսկ արտածումը՝ 15.3 պիլիոնի. OCDE, *Statistiques mensuelles du commerce exterieur,* Serie A):

Միացեալ Նահանգները, Արեւմտեան Գերմանիան եւ Մեծն Բրիտանիան, Թուրքիոյ առեւտուրի ամենէն կարեւոր գործակիցներն են:

Միացեալ Նահանգները, որ աշխարհի ամենէն կօրաւոր պետութիւնն է, Թուրքիոյ իր առեւտուրը կը ներկայացնէ $3.3 պիլիոն: Եւ այս, միայն նկատի առնելով Թուրքիոյ ներածումները:

Աշխարհը դարձած է մեծ առեւտուրի դաշտ: Մարդկային իրաւունքները կորսնցուցած են իրենց կարեւորութիւնը: Ի մտի ունենանք Չինաստանի օրինակը: Արեւմուտքի երկիրները վինք կը դատապարտեն իբր մարդկային իրաւունքները խախտող պետութիւն, իսկ միւս կողմէ Գանատայի վարչապետը Ժան Քրեթիէն իր պատուիրակութեամբ կ'այցելէ այդ երկիրը, որպէսզի առեւտուրի կապեր հաստատէ:

Սակայն հակառակ բոլոր այս առեւտրական արգելքներուն, Հայ Դատը յաջողած է իր գործը յառաջ տանիլ:

Արդարեւ, 1984-էն սկսեալ, միջազգային տարբեր կազմակերպութիւններ պաշտօնապէս ճանչցան Հայոց ցեղասպանութիւնը՝ հրաւիրելով Թուրքիոյ կառավարութիւնը նոյնը ընելու:

1984՝ Ֆրանսայի նախագահ Ֆրանսուա Միթերան «Ցեղասպանութիւն» բառով կ'որակէ Մեծ Եղեռնը:

1984՝ Ժողովուրդներու մնայուն դատարան Եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդ:

1985՝ ՄԱԿ-ի փորձաքննութիւններու պաշտպանութեան ենթայանձնախումբ:

1987՝ Եւրոպայի խորհրդարան:

1988՝ Վատիկանի տեղեկագրութիւնը եկեղեցւոյ եւ ցեղային խտրականութեան մասին:

1989՝ Ամերիկայի Հրէական համանիններու միութիւն:

1994՝ Ռուսական խորհրդարանը եւ Իսրայէլեան բնեսէթը կը ճանչնան եւ կը դատապարտեն Մեծ Եղեռնը:

Հայ դատը յաղթահարելով բոլոր արգելքները, յաջողութիւններ կը պսակէ: Հայ Դատը խիստ աշխատանքներ կը տանի, որպէսզի համայն աշխարհ ընդունի Մեծ Եղեռնը եւ Թուրքիա իր անցեալի պատասխանատուութիւնը յանձն առնէ:

Հայոց գոյապայքարը տակաւին հասած չէ իր աւարտին:

Մոնթրէալի այս վերջին պատահարներուն դիմաց պէտք չէ որ կորսնցնենք մեր յոյսը: Ընդհակառակը՝ պէտք է ամրապնդենք մեր հաւատքը Հայ Դատին հանդէպ:

Այնքան ատեն որ արդարութիւնը տակաւին իր տեղը չէ գտած, մենք երբեք հանգիստ պիտի չընենք եւ պիտի շարունակենք ուղղուիլ դէպի ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ:❑

ՍՈՆԻԱ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Genocides of the XXth Century

According to the Encyclopedia of the United Nations and International agreements (2nd ed., 1990) the term "genocide" refers to:

"Any of the following acts committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group as such:

- killing members of the group
- causing serious bodily or mental harm to members of the group
- deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part
- imposing measures intented to prevent births within the group
- forcibly transferring children of the group to another group"

The following is a chronological list of genocide that have occured in the twentieth century. This is not an all inclusive list. Within the past two decades, there has been "ethnic cleansing" occuring in Bosnia-Herzegovina; the slaughter of Tutsis and Tutsi sympathizers by Rwandan government forces and paramilitary extremists, as well as the intransigence and resurgence of the Khmer Rouge in Cambodia. The list is endless.

The genocides provided in this list are also ones which reveal attempts by governments to cover up genocides and/or to minimize the destruction of such acts.

1. 1904-1907. Genocide of the Hereros: people of South and South-West Africa from a Bantu speaking group, most were killed in the course of German genocidal operations in Dutch West Africa (now Namibia) during a rising against the colonial regime. Of 80 000 Hereros, only 20 000 survived.

2. 1915-1918. The Armenian genocide - over one and half million Armenians were exterminated by the (Turkish) Ottoman Empire during the first World War.

3. 1932-1933. Soviet-induced artificial famine in Ukraine: resulted in the deaths of an estimated three million to eight million people.

4. 1941-1945. The genocide of the Jews: the most thoroughly documented genocide ever recorded; six million Jews were annihilated by the Nazi regime and their collabarators.

5. 1965-1966. The Indonesian Massacres: approximately half a million people were killed in a series of massacres, mostly members of the Indonesian Communist Party, by the government of Indonesia.

6. 1971. The genocide in Bangladesh: the Pakistani government killed between one and three million Bengalis in Bangladesh.

7. 1972. The Burundi genocide: in response to a Hutu-led rebellion which led to thousands of deaths, the Tutsi massacred between one and two hundred thousand Hutus in the nation of Burund.

8. Mid 1970's. The genocide in East Timor: between 60 000 and 200 000 Timorese have perished as a result of fighting, massacres, extra-judical killings, tortures, disappearances, diseases, and starvation, after Indonesia involved East Timor in 1975.

9. 1975-1979: The Cambodian genocide: an estimated one to three million Cambodians were murdered, starved, and/or worked to death by Pol Pot's Khmer Rouge government.

10. 1993-1994: Rwanda. Unofficial estimates indicate that 200 000 - 500 000 Rwandans were killed from approximately April 1993 to 1994. This was due to the persecution of the Hutu regime on members of Rwanda's Tutsi minority.

Compiled by Nora Demirjian

How much do they know...

The purpose of the survey was to determine what knowledge students had of the Armenian Genocide. 75 students from eight different universities and belonging to different ethnic groups participated in the survey. The majority of the respondents were Canadians and Europeans. The others belonged to Middleastern, Asian, African and South American nationalities.

Only 45 (60%) knew the meaning of genocide. So many (41.3%) did not know which was the first genocide of the 20th century. 25 students (33%) thought it was the holocaust of the Jews, only 15 (20%) knew that it was the Armenian Genocide while 5 (7%) gave other answers. To the question whether they had heard of the Armenian Genocide, 48 (64%) gave an affirmative answer and 26 (35%) did not know of it.

Out of the 48 students who had heard of the Armenien Genocide, more than half (74%) knew that the Armenian Genocide had taken place during World War I while the rest gave inaccurate answers. The overwhelming majority of this group knew that the genocide had been perpetrated by the Ottoman Empire. Most of them made reasonable approximations of the magnitude of the genocide as well as the number of the victims.

It is encouraging to know that the student body realizes that Canada has not, to date, officially recognized and condemned the Armenian Genocide. It is our responsibility to stress the importance of such a recognition and condemnation to our colleagues in universities and to have them as allies in our efforts to obtain justice, the first step being to convince the Canadian authorities to condemn the Armenian Genocide..

ARDZIV Editorial Board

25րդ Պատգամաւորական ժողով

Հ.Յ.Դ. Գանատայի երիտասարդական միութիւնը իր 25րդ Պատգամաւորական ժողովը գումարեց Քինկսթընի մէջ, 29, 30 յունիս եւ 1 յուլիս 1996-ին:

Երեք օրերու ընթացքին, ժողովը մանրամասն քննելով միութեան եւ Հ.Յ.Դ. Գանատայի պատանեկան միութեան վիճակը, արժեւորեց անոնց անցեալ տարեշրջանի գործունէութիւնը: Նկատի առնելով տիրող քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային պայմանները եւ անոնց ազդեցութիւնը միութեանս եւ ընդհանրապէս մեր հանրութեան վրայ, ժողովը մշակեց իր յառաջիկայ տարեշրջանի ծրագիրը, որու գլխաւոր առաջադրանքներն են.-

- Իր քարոզչութեամբ ու հայկական կանանց միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու հետ սերտացնելով իր յարաբերութիւնները, տարածել Հայ Դատի հետապնդումի գաղափարը իր բոլոր երեսներով,
- Հայ պատանիներուն տալ ազգային առողջ դաստիարակութիւն եւ քաջալերել զիրենք հայ կեանքի մէջ մասնակցութիւն բերելու
- Եւ այս պարունակին մէջ՝ իրագործել դէպի Հայրենիք ուղղուած աշխատանքներ:

Աւարտին, ժողովը ընտրեց միութեան գերագոյն մարմինը՝ ՀՅԴ ԳԵՄ-ի Կեդրոնական վարչութիւնը:■

ՀՅԴ ԳԵՄ-ի 25րդ Պատգամաւորական Ժողով

Յունիս 15-էն 23, Քինկսթընի Մորիսըն Այլընտ բանակավայրը տեղի ունեցաւ ՀՅԴ երիտասարդական միութիւններու Եռակողմանի գատրերու բանակումը, կազմակերպութեամբ՝ Ամերիկայի Միացեալ

Գատրերու պատրաստութեան եռակողմանի բանակում

Նահանգներու Արեւմտեան եւ Արեւելեան շրջաններու եւ Գանատայի Կեդրոնական վարչութեան:

Բանակումին հիմնական նպատակն էր պատրաստել ներկայ անդամները, որպէսզի գաղութին եւ հայ իրականութեան բոլոր մարզերուն մէջ դառնան հաստատ ներկայութիւն եւ անսպառ աշխատանք տանին հայրենիքին եւ Հայ Դատին ի նպաստ: Այսինքն՝ պատրաստել հայ երիտասարդներ, որոնք իրենց կարգին պիտի

Հ.Յ.Դ.Գ.Ե.Մ

Համախմբեն եւ դաստիարակեն ապագայ սերունդները ՀՅԴ-ին շուրջ:

Բանակումին հաճելի էր տեսնել, թէ մասնակիցները ինչպէս կարողացան իրար հետ յարաբերիլ եւ աշխատիլ առաջին օրէն սկսեալ, այն գիտակցութեամբ, որ բոլորը ընկերներ են եւ կը ծառայեն նոյն նպատակներու իրականացման: Ստեղծուեցաւ ջերմ, ընկերային մթնոլորտ խաղերուն եւ խրախճանքներու ընթացքին, սակայն, ընկերները իրենց կարգապահութիւնը եւ լրջութիւնը պահեցին դաստիարակչականներու եւ աշխատանոցներու ընթացքին:

Այս տասը օրերու ընթացքին, տրուեցան դաստիարակչականներ պատմական, քաղաքական եւ կազմակերպական հարցերու ու կազմակերպչական յարաբերութիւններու մասին: Դասախօսներու կարգին էին Հ.Յ.Դ Բիւրոյի անդամ ընկերներ Կարօ Արմէնեան եւ Աբօ Պողիկեան, Նիւ Եորք-ի համալսարանէն Պրոֆ. Հրաչ Զատոյեան, Գալիֆորնիայէն տնտեսագէտ Արա Խանճեան, եւ ուրիշներ:

Բանակումի աւարտին, 34 ներկաները, որոնք եկած էին հիւսիսային Ամերիկայի չորս ծագերէն, տուն վերադարձան վինուած իրենց ստացած դաստիարակութիւններով: Այս վէնքերուն մաս կը կազմեն Հ.Յ.Դ.-ի Ծրագիրը, Հ.Յ.Դ.-ի ներքին եւ արտաքին ռազմավարութիւնը, Հայաստանի եւ Արցախի կացութիւնը, Հ.Յ.Դ. մամուլ, Հ.Յ.Դ. երիտասարդական միութիւններ, քաղաքական աշխատանքներ հիւսիսային Ամերիկայի մէջ, կազմակերպութիւններու ղեկավարութեան հարցեր, եկեղեցական հարցեր եւ Հ.Օ.Մ.-ի կազմակերպութիւն ու գործունէութիւնը:

Մասնակիցներուն առիթը տրուեցաւ նաեւ քննել իրենց մասնաճիւղերու ներկայ իրավիճակը եւ միջոցներ յառաջացնել զայն բարելաւելու համար: Դասախօսները նաեւ չմոռցան նշելու, թէ Հ.Յ.Դ. Ե.Մ.-ը առանձին չէ իր պայքարին մէջ, եւ այս ուղղութեամբ անդամները գիտակցեցան քոյր միութիւններու հետ յարաբերելու եւ միասին աշխատելու անհրաժեշտութեան: Արդարեւ, այս բանակումի յաջողութեան մէջ իրենց բաժինը ունին նաեւ Հ.Օ.Մ.-ն ու Հ.Մ.Ը.Մ.-ը, որոնք կանական միջոցներով աջակցեցան ծեռնարկի կազմակերպութեան:

Վրանային այս բանակավայրին սահմանափակ պայմանները եւս նպաստեցին մասնակից անդամներուն պատրաստութեան: Դաշնակցութեան պատմութեան ընթացքին, մեր կուսակցութիւնը աշխատած է նեղ պայմաններու մէջ եւ յաղթահարած է վանոնք: Թէեւ մեր բանակավայրին պայմանները այնքան ալ անտանելի չէին, բայց մեր անդամները հասկցան, թէ ապագային, իրենց պայքարը պիտի մղեն լաւ կամ գէշ օրերուն:

Ընդհանրապէս յաջող այս ծեռնարկի տասը օրերու ընթացքին, անդամներուն տարած աշխատանքը եւ այնտեղ ծնունդ առած նոր գաղափարները պիտի չմնան Morison Island-ի սահմաններուն մէջ, այլ՝ Դաշնակցական երիտասարդութեան ձայնը պիտի լսուի ոչ միայն Ամերիկայի, այլեւ աշխարի չորս ծագերէն: Եւ բոլորին պարզ թող ըլլայ, թէ ներկայ հայ երիտասարդները պատրաստ են լայն մտքով եւ ուժեղ ու աշխատունակ բազուկներով հայութեան ապագայի ղեկը իրենց ձեռքը առնելու:■

Հ.Յ.Դ ԳԱՆԱՏԱՅԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐՈՎ

Ապառաժեայ որոշում

Բոլոր անոնց որոնք հասակ առին Սփիւռքի մէջ ու իրենց կեանքը զոհեցին իրենց ժողովուրդին

Հայոց պատմութեան գորշագոյն օրերու ծնունդ չէիք՝ բայց երիտասարդութեան փաղանգ մըն էիք որ արհամարհեցիք կեանքի վայելքներու ու ճոխութեան սեղաններու ընծայած լկտիութիւնը ու ըմբոստացաք բոլորին դէմ, դուք զձեզ ի սպաս դրիք ձեր ժողովուրդի ազատամարտին...

Որքան հզօր ու բոցաճաճանչ է ձեր երակներէն ժայթքած արեան հմայքը որ կը պարուրէ ձեր զինակիցները, ժողովուրդը ու հայուն ապագան:

Երիտասարդութեան փաղանգ մըն էիք որ հասակ առիք հայոց պատմութեան այն ժամանակաշրջանին, երբ հայութիւնը Սփիւռք թէ Հայրենիք եղեռնածնունդ տեսլականով կը կերտէր իր ապագան, հասակ առիք Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին ու ձեր կեանքի գնով նոյնիսկ պաշտպանեցիք ձեր հայրենակիցները, պատնէշներու ու մարտկոցներու ետին, արհամարհելով մահասփիւռ փամփուշտներն ու ականները. հասակ առիք հայկական զինեալ պայքարի քարոզչութեան ընթացքին ու պահանջատիրութեան այդ 15-ամեակին դուք զձեզ զինեցիք Հայ Դատի գաղափարախօսութեամբ, ու Արցախեան հերոսամարտին անմասն չմնացիք, ուզեցիք զարթօնքի հրաւէր կարդալ ձեր ժողովուրդին, պատրաստուելու ոչ վաղանցիկ սրբամարտին, Լաչինի ու Քէլպաջարի անցքերն ու խրամատներն ձեր արեամբ դարձան վկաները հայու պահանջատիրութեան ու ազատատենչութեան:

«Ով դուք որ ձեր գարունները, ձեր արշալոյսներն ու հոգիներն անհուն՝ մեր ամենուն փրկութեան համար այնչափ դիւցազնօրէն արիւնելու շտապեցիք»

ՍԻԱՄԱՆԹՕ

Այսօր երբ Արցախ աշխարհի վրայ կը հսկէ զինադադար ու հայ մարտիկի հրազէնի խողովակը, իր ներկայութեամբ կը սաստէ թշնամին, ու անոր հուժկու ներկայութիւնը իբր յարալէզ կը սփոփէ մրրկահար ու ցաւատանջ բայց ազատասէր ու արծուասլաց հոգիներ:

Ձեր որոշումը արիւնազանգ սրուակի նման պայթեցաւ ու հոսող արեան թողած սպիները կը զգացնեն ձեր որոշումին պատասխան որոշումը: Ձեր ՈՐՈՇՈՒՄԸ բխեցաւ Վահագնի ատրուշանէն իբր արիւնաթաթախ միւռոն ու լուաց սեւ սիրտեր որոնք վանդակուած էին անհոգութեան ճիրաններով:

Այսօր, ո՞ր հայ անհատը որուն երակներուն արեան հետ միաշաղախուած ազատութեան ու արդարութեան արիւնակերտ գաղափարը չի խոնարհիր ձեր շիրիմին առջեւ...

Որոշումն Ձեր յիշատակն ու գաղափարը մեզի պիտի պարգեւեն խաժ առաւօտներ:❑

ՇԱՆԹ ՂԱԶԱՐԵԱՆ
5 մարտ 1996

Ընկ. Վիգէն Զաքարեանի Յուղարկաւորութիւնը

Ընկ. Մհեր Զուլհաճեան

CULTURAL

ARSHILE GORKY AND THE ARMENIAN GENOCIDE

Gorky was born Vostanig Adoian on Apr. 15 1904, in the Armenian province of Van (pronounced vahn) in eastern Anatolia, then ruled by the Ottoman Turkish Empire. He was 11 in 1915, when the Turkish minister of the interior, Talaat Pasha, announced his official plan to exterminate the Armenian population of Turkey(...).

Like many Armenian men of the period, Gorky's father had emigrated to America, in 1908, to escape the threat of conscription in the Turkish army. To be a Christian in the Sultan's army meant that one was likely to be mistreated, or even tortured and killed, by one's fellow soldiers. Thus on the eve of the Genocide, Gorky's mother Shushanik, and her four children found themselves in an especially vulnerable position. By early 1915, the fanatical anti-Amenian provincial governor of Van, Djevdet Bey, the brother-in-law of Enver Pasha, had instituted a reign of terror. On Apr. 19, 1915, he issued a chilling order throughout the province of Van: "The Armenians must be exterminated. If any Muslim protect a Christian, first, his house shall be burnt; then the Christian killed before his eyes, then his family and himself."

By the spring of 1915, Gorky's home was destroyed by the Turkish militia, local Turkish citizens and mercenary Kurds. On June 15, 1915, Shushanik and her children (Gorky, Vartoosh and their two half sisters), like nearly all Armenians who weren't slaughtered outright,were sent off on a death march(...).

Gorky's family marched north to the Russian border. Vartoosh remembered that they left with "nothing but a few days supply of bread... [and] a little money", and that they "marched along the east end of the Lake Van, a very mountainous area, and... passed Bergi Dasht where later the Turks massacred 50,000 Armenians". Subsisting on grass and fruit, they walked day and night, shoeless much of the way, through harsh mountain terrain(...). The family reached Yerevan, their destination, on July 16.(...)

In Yerevan, the family lived on the brink of starvation. Gorky worked in a print shop and as a carpenter. To earn extra money he learned to carve women's combs out of bull and ox horns. Vartoosh worked around the clock in an orphanage, sewing and making beds. As Shushanik became ill of malnutrition, and the Turkish blockade of the infant Armenian Republic exacerbated the state of famine, the Adoians moved to a small town, Shahab, about 20 kilometers from Yerevan. There, Gorky acquired a donkey so that he could buy grapes and wheat and transport them to Yerevan to sell. When Shushanik's condition grew worse they moved back to Yerevan where, in March of 1919, she died of starvation at the age of 39. Gorky was 14.

The world of their childhood destroyed, family and friends dispersed of slaughtered, Gorky and Vartoosh, like many other Armenian refugees, fled to the West. The two made their way along the Black Sea to Constantinople in the fall of 1919, and then Athens and Naples before arriving at Ellis Island aboard the S.S. President Wilson in February 1920.

Upon their arrival in the United States, Gorky and Vartoosh lived briefly with their half-sister Akabi in Watertown, Mass., and then in Providence, R.I., with their father, whom Gorky had not seen in 12 years. Gorky attended jumior

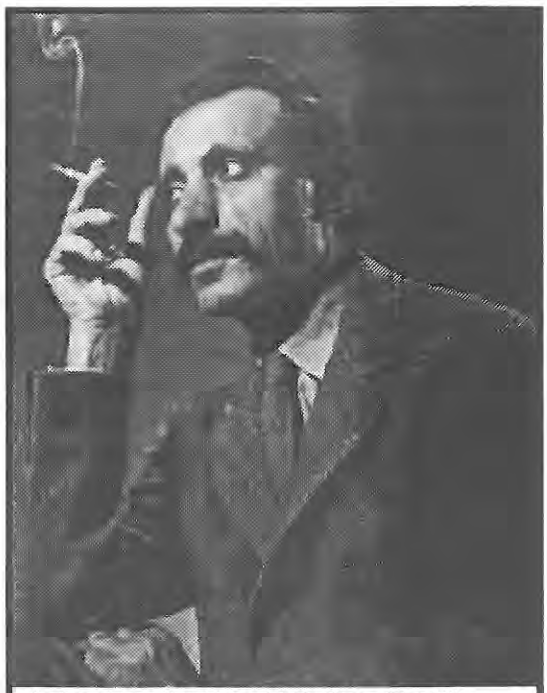

Arshile Gorky, New York, 1946. Photo Gjon Mili. Life Magazine/Time Warner

high school in Providence for a short time, but his strained relationship with his father compelled him to move back to Watertown the next year. There, he found a job at the Hood Rubber Company, but because he angered his employers by persistently going up to the factory roof to draw, as well as sketching on frames in which the shoe soles were packaged, his emplyment there was short lived. Three years after arriving in the United States, he was studying at the Boston's New School of Design, where fellow student Katherine O'D. Murphy remembered him as "a tall, serious young man in his twenties of great ambition who spent most of his free time in museums and who washed dishes in a restaurant for his meals."

By 1924 he decided to leave Boston for New York and enroll at the Grand Central Scool of Art. Shortly before this, Vostanig Adoian changed his name to Arshile Gorky, Russian for Achilles, Homer's great warrior, and Gorky, meaning

bitter, recalling Maxim Gorky, whom Gorky claimed as kin more than once. Achilles the Bitter, then, was a name with hisorical force and symblic resonance, and was the painter's way of christening himself a new man in an new world. In the noise of the crowd and the unseemly ways of New York cultural marketplace, he was a tall (6 foot, 4 inch), dark, exotic figure with a mythic name to match.

By the time the Turks destroyed Van in 1915, the Young Gorky was already steeped in Armenian artistic traditions. Throughout his life, he never ceased paying homage to the Armenian masters who had nurtured him. Writing to his sister in 1945, he expressed his great passion for the 13th century Armenian manuscript painters, Toros Roslin and Sarkis Pidzak. Roslin represented a pinnacle of artistic achievment and was a cornerstone for Gorky's esthetics (...).

While Gorky learned a good deal from his favorite European painters- Ucello, Ingres, Cézanne, Picasso, Mirò-it seems clear from his letters that being in exile in the United States compelled him to dream back to Armenia for his artistic anchor.

As Armenia became anima and catalyst for his imagination, he wrote, "My recollections of Armenia open new visions for me." He went on, "My art is therefore a growth art where forms, planes, shapes, memories of Armenia geminate, breathe, expand and contract, multiply and thereby create new paths for exploration."

Not only was Gorky passionate about Armenian art and angry that it was not appreciated in the West, but he was also aware of the complex relationship between the art of his ancient traditional culture and the art of modern industrialized West. Before discourse about decolonization and culture was popular, Gorky instinctively understood the issue of cultural imperialism. (...)

Gorky carried in his imagination an organic view of his Armenian culture. To him, it was a culture where architecture, technology, folk art, artisanry and high art were joined in one choral fugue, a Ruskinian world where the energies of a society's imagination were entwined at levels of creativity.

From the start of his life in the New World, Gorky recognized the complexities of senting himself to the American scene. More than two decades after arriving in America, he wrote to his sister:"one must recognize that an Armenian in America is indeed a strange creature. That for us to contribute to art is achieved when man allows his particular tongue to become a cosmic tongue...So I respond to modern life as an Armenian from Van."(...)

The 1915 Genocide reverberated in Gorky's inner life and was a moral and esthetic assumption for many of his best pictures. In exile, Armenia would become the chief catalyst for his imagination, "the altar of art", as he called it, on which his memory lived. Yet the Armenian genocidal experience is always fully transformed from his craft and imagination, which is to say that there isn't anything polemical about his art. Representations of grief and loss aren't inseparable from the calligraphic intricacies of his draftmanship, his symbology, his often abstract iconography, and the encoded tones of his palette.❑

Vosdanik (Gorky) and Shushanik Adoian, Van City, 1912. Courtesy Mrs. Satenig Avedissian

Arshile Gorky: The Artist and his mother, ca. 1926-36, oil on canvas, 60 by 50 inches. Whitney Museum of Art.

INTERNET

We Call It Hayastan

The Internet. The information highway. Unless you have been living under a rock for the last two years, these are terms you have probably heard about endless times by now. Armenians have also been taking advantage of the information highway in important ways. A distribution list was started in 1990 by Aram Adishian at Rutgers University. A distribution list is a file containing multiple e-mail addresses. Distribution lists are used to send an e-mail message to several people at one time. The *Hayastan* list was created for people with computers and modems who wanted to receive news and information about Armenia. There was a call early on to split off discussion and news and so *Groong* was created just before 1991. Currently, these lists are administered by Asbed Bedrossian at the University of Southern California. *Hayastan* has 340 subscribers and Groong has 953. These numbers fluctuate and Groong has passed 1000, at times. The male female split is approximately 80% to 20%.

One member, Kevork Oskanian, writing to the *Hayastan* list from Belgium, has produced a poll with questions gauging the political opinions on Armenian issues. The last poll was sent out in December and tabulated December 7 1995. The following are the results and responses from approximately 90 *Hayastan* members who participated in the poll. What makes this poll interesting is the fact that it provides a glimpse, though unscientific, into some of the political perceptions of Armenians from the entire spectrum - since the Internet does not discriminate between party memberships, affiliations, gender or geography. However, this survey was only exposed to those having access to internet.

The poll started with some general questions and the respondents provided insight into who the members of *Hayastan* are. For example: 43% of respondents to the *Hayastan* poll are between the ages of 18-30 with the next largest group 39% between the ages of 30-50. 81% are male with only 19% female. Respondents are generally from the United States 67% or mostly Canada 23%. It is an interesting fact that the next largest group of respondents are from Armenia with 5%. *Hayastan* members, while writing from different places, are also citizens of the world and include the USA (48%), Armenia (21%), Canada (15%), Lebanon (5%), France, Russia, Israel, Greece, United Kingdom, Poland, Ethiopia, even Stateless (each consisting of 1%).

Citizenship and Armenia

While the poll did not ask the backgrounds or political affiliations of the respondents, 63% stated that they disapproved the law of citizenship passed by the National Assembly of Armenia. Only 21% approved the new law and 16% stated that they did not know whether they approved or not. A near majority 49% felt that diasporan Armenians should receive Republic of Armenia citizenship without relocating to Armenia but with limited rights and duties (for example no right to vote), while an important minority 27% felt that preferred citizenship should not be granted unless a potential immigrant relocated to Armenia. Most surprisingly, 11% of

respondents felt that Diasporan Armenians should be treated as ordinary foreign citizens when they relocate to Armenia and apply for citizenship. This is surprising when cross checked with another question that found an overwhelming majority 86% who felt that returning to Armenia is an inalienable right of all diaspora Armenians. On the topic of Armenia and Diaspora, 34% felt that these relations are either Excellent or Good, 49% consider them Bad or Awful and 16% were neutral.

President Ter Petrossian and Democracy

Armenian President Levon Ter Petrossian was certainly not spared in this poll. When asked to rate the performance of the Ter Petrossian administration, 36% stated either Very Good or Good and 44% stated Very Bad or Bad. These numbers indicate a marginal (2%) decrease in the President's popularity among *Hayastan* respondents since a similar poll conducted in June 1995.

Democracy and Armenia has been an issue of some importance lately and 74% of respondents agreed with the statement that Armenia is not a democratic state. This number should be contrasted with the Poll from June 1995 where 42% believed that Armenia is a democracy and 55% felt it was not. This result is significant since it means that nearly 20% of respondents who felt Armenia was a democratic state in June 1995 have changed their views in half a year.

The DRO trials and the ARF

The government's charges against DRO and the ARF are not believed by 49% of respondents with 26% who do believe them to some degree and 25% who simply do not know. With respect to the ARF activities and policies in Armenia, nearly 40% of respondents disapprove or reject them, only 33% approve or tend to approve and fully 28% are neutral and do not know. This means that the ARF has some work to do in educating the general Armenian population about its activities in Armenia. Despite this high disapproval rating, fully 81% disapprove of the ban on activities of the ARF. And, many of these respondents (75%) seem to reject the possibility that the Armenian judicial system will be able to render a just verdict in the DRO trials.

Armenia Generally

The break up of the Soviet Union has meant many things to many people. One thing is certain 73% feel that the break up was a positive development for the Armenian people. But, 72% also think that the current round of O.S.C.E. sponsored peace talks will not succeed in finding a diplomatic solution to the Artsakh war that is beneficial to Armenia and to Artsakh.

Overall, these seem like pretty stark figures. But, ever hopeful, 55% confirmed their optimism where Armenia's democratic development is concerned and an ever larger degree of optimism emerged with 62% of respondents feeling that Armenia's economic prospects are positive.

Finally, in order of times mentioned in the poll and according to *Hayastan* poll respondents, the most liked Armenian political figures are:

Raffi Hovahenssian (23) Levon Ter Petrossian, Vazgen Manoukian (17 each), Jirair Libraidian, Baruyr Hairikian, Hrand Bagradian (5 each), Ashot Manucharyan, Rafael Ghazarian (4 each), Vahan Papazian, Rouben Hagopian (3 each), Karen Demirdjian, Igor Mouradian, Gagik Harutiunian, Vahan Hovanissian, Movses Gorguizian, Armen Hovhenssian, Seyran Baghdassarian, Kim Balayan (2 each)

And the most disliked:

Levon Ter Petrossian, Vano Siradeghian (23 each), Jirair Libraidian (11), Ashot Bleyan (6), Hrair Marukhian (5), Baruyr Hayrikian, Vazgen Manoukian, Vahan Papazian, Vazgen Sargissian, Babken Ararkatsian (3 each).

Conclusion

Overall, it is clear that President Ter Petrossian's policies are not highly popular especially those with respect to the banning of the ARF and the DRO trials. The law on Citizenship seems to provide mixed results and democracy is seen to have come under some attack. Despite all this, the President's popularity has declined only by 2% in the perception of respondents. Perhaps there are still some people out there who are willing to extend a chance to Armenia's first President since the break up of the Soviet Union. Unfortunately, the Armenian judiciary still lacks credibility in the perception of respondents and this is something that should be considered carefully. Any nation's internal stability depends on its democratic institutions and most importantly a well functioning and credible judiciary. Armenia should have no less -and, adopting some measures toward enhanced freedom of the press and freedom of association would go a long way to satisfying Armenians who continue to be optimistic about the future of our motherland.

Make your voices heard around the world. To subscribe to *Hayastan* (discussion) and to Groong (news) send email to hayastan-request@usc.edu and in the email message (not in subject heading) type: subscribe hayastan youremailaddress (your name in brackets), to subscribe to Groong send email to groong-request@usc.edu and in the email message type: subscribe groong youremailaddress (your name in brackets). That way you can be assured that your voice will be heard in future polls.❑

Harry Dikranian

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ

Կիլիկեան Ջարդեր

Կիլիկիոյ կոտորածներուն աղմուկը դարձեալ անցաւ Եւրոպա: Երիտասարդ Թուրքերը մեծ ոճրագործին մեղսակիցներ՝ պէտք էին բաւութեան նոխապ մը գտնել, այն է Համիտը գահընկէց ընել իբրեւ միակ պատասխանատուն այդ 20-րդ դարու մեծ ոճիրին: Պոլսոյ երեսփոխանական ժողովը մայրաքաղաքէն դուրս արտակարգ գումարում ունենալով յայտարարեց սուլթան Համիտը գահընկէց: Բանակը գործադրեց այդ որոշումը:

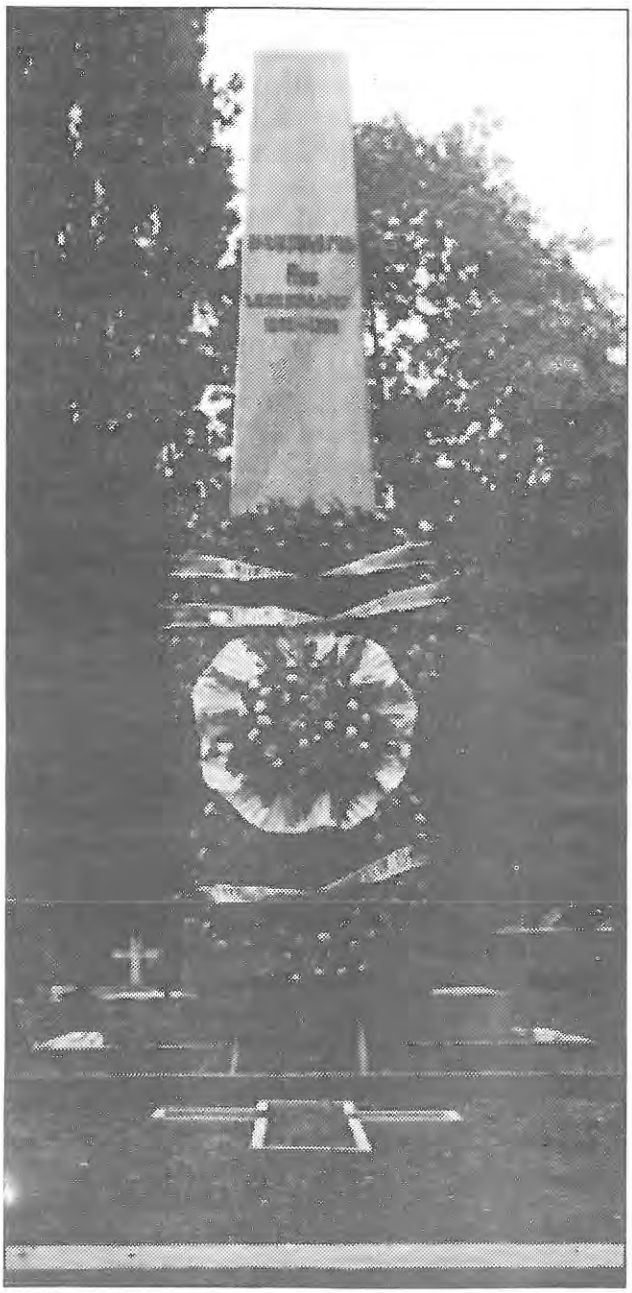

A memmorial in the Armenian cemetery of Istanbul, dedicated to the Armenian martyrs of massacres committed between 1895-1908

Բանակը եւ պետութիւնը Երիտասարդ Թուրքերու հպօր իշխանութեան տակ էին:

Երբ Հ.Յ.Դաշնակցութեան Կարինի ժողովը մերժեց թուրքերուն գործակցիլ Կովկասի ճակատին վրայ, թուրք ղեկավարները վճռեցին գործադրել վաղուց կանխամտածուած ոճրային ծրագիրը. բնաջնջել հայութիւնը:

Թուրք կառավարութեան գլուխ կը գտնուէին Իթթիհատականներ՝ Թալէաթ, Էնվէր, Ճեմալ փաշա, Պէհաէտտին Շաքիր, Նազըմ, Ճամպոլատ. ասոնք ունէին իրենց հաւատարիմ գործակալները՝ հեռաւոր գաւառներուն մէջ:

Իթթիհատական պետեր, բացի Ճեմալ փաշայէն, չափազանց գաղտնի նիստ մը գումարեցին 1915 ապրիլին: Ժողովին կը նախագահէր Թալէաթ, ներկայ էր նաեւ կրօնապետը: Հայկական հարցին եւ հայերուն պատմականն ընելով, անոնք ափսոսացին որ Մահմուտ Բ. ժամանակին չէր ջնջած այդ անիծեալ ցեղը: Ամենէն աւելի յարմար ժամանակն համարեցին այդ փշոտ խնդիրը արմատէն ջնջելու: Ոչ մէկ Եւրոպական պետութիւն մնացեր էր Պոլսոյ մէջ հաշիւ պահանջելու կամ սպառնալիք ներկայացնելու: Թուրքն ինքզինքը բոլորովին ազատ զգաց տրամադրելու հայ ազգին կեանքին եւ ինչքերուն իր ոճրագործ բնազդին համեմատ:

Շատ մը կեղծ պատճառներ բերելով ժողովը միաձայն վճռեց ամենէն արագ միջոցներով բնաջնջել հայ ցեղը: Թուրքերն արդէն պատերազմի մէջ էին: Կովկասի ճակատին վրայ հայերու հետ ընդհարումները վիրենք կատղեցուցին. լաւագոյն ուժերը կ'ոչնչանային բոլոր ճակատներուն վրայ:

Գերմանիան համաձայն էր հայկական ջարդերուն, Անատոլուն պարպուած առեւտրագէտ եւ աշխատող ժողովուրդէ մը, կրնար դիւրաւ գերմանական գաղթավայր դառնալ:

Պոլսոյ հայոց պատրիարքարանը ստէպ հայկական մարդահամարը ըրած է, այսպէս 1882-ին՝ օսմանեան հողին վրայ կ'ապրէին 2 660 000 հայեր, որոնց 1 600 000-ը բուն հայկական գաւառներուն մէջ, մնացեալը այլեւայլ տեղեր, մասնաւորապէս Կիլիկիա:

Համիտեան կոտորածներուն հետեւանքով հայերուն թիւը բաւական նուազեցաւ եւ 1912-ին, ըստ պատրիարքարանի թիւերուն, հայերը Թուրքիոյ մէջ 2 100 000-ի իջած էին:

1915 -ի ահաւոր կոտորածը հայերէն խլեց շուրջ 1 100 000 զոհեր, մնացածներէն 800 000 անձեր կրցան ապաստանիլ Կովկաս կամ այլուր:

Թուրքիոյ ներքին գաւառներուն մէջ հաւատափոխ կամ հայ անունով հազիւ 25 000 հոգի մնացին: Այսօր, Պոլսոյ մէջ ալ կարելի է հաշուել շուրջ 25 000 հայութիւն:

Թալէաթ եւ իր ոճրագործ գործակիցները կարծեցին թէ հասան իրենց նպատակին, արմատէն խլել հայութիւնը, սակայն իր մօտիկ սահմաններուն վրայ այդ ազգը օրէ օր կը ծաղկի, վաղը իր նահատակ նախնիքներուն արդարութեան եւ իրաւունքին տէր դառնալու համար:■

POEM

Nowhere to go this time

I lost my pride
And it's hard to find
A way to leave
The pressure days behind
On this endless road.

I believed at times
That I will get through
But I don't think
I'll ever find a cure
On this endless road.

I wonder how
I became so blue
The wind just came
And blew me down
On this endless road.

So I count the days
Until I fall again
Into a moment af
Weakness and pain.
But I realize
No one can hear me
On this endless road.

Suppose an angel
Would lend me
His Magestic wings
I would break away
From this endless road
And find my home...

THE CAPTAIN OF WORDS

Հայուն դատը

Հայուն դատը անմոռանալի է,
Վարդանանց ճակատամարտին պէս,
Նուիրեալի արիւնը միշտ լանջի է,
Սուգի երգով կը նուագէ անմեռը:

Հայուն դատը անբաժան է իր
սրտէն,
Սասունցի Դաւիթին թուրի նման,
Հայեր քունով կը վերցնեն,
Մեր դարի պաշտպան:

Հայուն դատը ի եղանակներէն է,
Սիրամալու հայրենիքին անձնեան,
Անդրանիկի թուրն զօրագոյն,
Կը շողայ դէպ' Ղարաբաղն անբաժան:

Հայուն դատը բանալի է,
Մեր Մեծ Եղեռնի նման,
Օսմանի չարագործ մտքի դէմ
Պէտք է միշտ պայքարիլ, յաւա-
կան:

Հայուն դատը յաղթելի է,
Սարդարապատի ու Ղարաքիլիսէի նման,
Բռունցքներս վեր յաղթական,
Պիտի յաղթենք անպայման:

Կարօ Սարգիսեան

HOROSCOPE

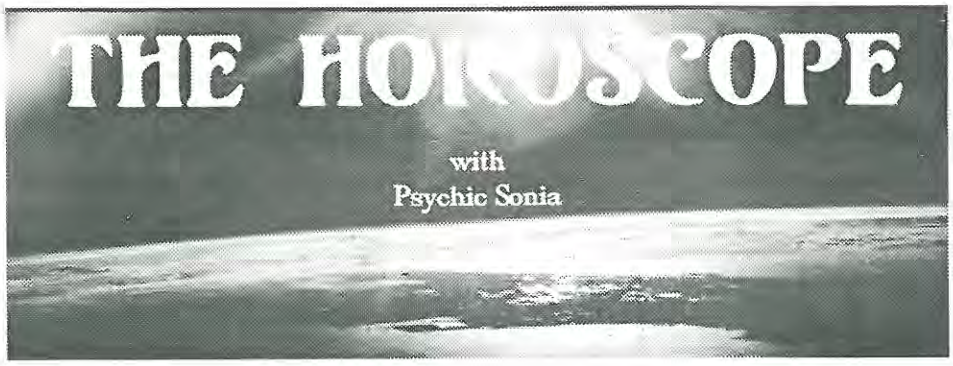

ARIES. (Mar. 21 - Apr. 20):

Harmonie between instinct, sensuality and your social life. Somebody very close to you, a native Capricorn or Pisces will be very successful and you'll be very proud. You will be in fact the source of his/her inspiration. Don't be affraid to express your emotions. Don't hold back! Be straight forward! The stars are with you.

TAURUS (Apr. 21 - May 21):

Wonderful month to participate and mingle with other people. Don't settle for the same old boring stuff. Be adventarous! Get out there and have fear. The road of love is very socky. So don't let anything or anybody get in your way. Your happiness is everything, so don't be affraid to take chances!

GEMINI (May 22 - June 21):

You will have the chance to say what's on your mind and not offend anyone. Have courage and pour your heart out. You will express your feelings with no difficulty and that will be helpful to your emotional life. A business partner or a friend, native of Aries, Sagittarius or Leo will bring you much expected success! Beleive in him/her!

CANCER (June 22 - July 23):

Balance your moral and your intellect. Too much sensitivity is harmful unwillingly, people who love you will cause you pain. Be very cautious! Keep your guard up! Don't let it affect your good judgement. Listen to yourself and everything will be alright.

LEO (July 24 - Aug. 23):

Great period to keep secrets! Shh... don't say a word! Your discretion will be gratly appreciated. You will have enormous energy this month. So, what are you waiting for? Put it to good use. Work on that project wou've been putting of. Or maybe, it's not business, maybe it concerns your personal life. Go for it!

VIRGO (Aug. 24 - Sept. 23):

There's a lot of pressure in your surroundings. Kick back, and relax a little. You will have a good sense of humour about it. And don't worry, it won't go unnoticed. You will have more facily expressing your great innovative ideas. You will succeed in a business venture.

LIBRA (Sept. 24 - Oct. 23):

People around you find you very dynamic and very confident. You have natural talents to work in public relations. Your convincing talents will also help you in your love life. This month, the stars will give you great luck. Your intuition guides you well.

SCORPIO (Oct. 24 - Nov. 22):

Great timing for recreative activities, and no more stress. Well, at least for a while. You will accomplish your ordinary everyday tastes with pleasure. Everything seems so easy for you! Lucky for you! Adventure isn't always exciting. Ordinary, simple could be very satisfying. Virgo and Pisces involved.

SAGITTARIUS (Nov. 23 - Dec. 21):

Finally, after all that bad news, you will definitely get some good news! You have great charming forces that you may be unaware of. But you are definitely turning some heads. Cook out! You may get what you wished for. Youlve got everything, charm and charisma, so don't you back down from a challenge.

CAPRICORN (Dec. 22 - Jan. 20):

You will unfortunately cave in to pressure. You will become impatient. Avoid conflicts and arguments with a loved one. It risks to get ugly. You need time for yourself. Treat yourself, you deserve it! Keep your chin up, things will change.

AQUARRIUS (Jan. 21 - Feb. 19):

Intelligence and intuition combine mo..... You know exactly what to do be happy. So practice what your reason and your passions preach you. It is definitely not easy. So get to work! It seems you want all the attention. Remember other need attention too. So let them grab the spotlight for a while. Don't be self-absorbed.

PISCES (Feb. 20 - Mar. 20):

Patience! Problems will solve by themselves. So don't interfere! Everything in your love life is wonderful. Don't jeopardize your happiness! Just live one day at a time. You will have enormous success in love and friendships. You won't loose anything by trying.

ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

Ո՞Վ ԵՄ ԵՍ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔ

Ծնած եմ Երեւան: Ծննդեան թուականս որոշ չէ, սակայն ամենէն հաւանականը 1805-ը կը նկատուի:

Նախնական ուսումս ստացած եմ Էջմիածնի վանքը: Ապա, շարունակած եմ Ներսիսեան նորաբաց դպրոցը եւ վայն աւարտած իբրեւ առաջին շրջանաւարտ: Յաճախած եմ նաեւ Դորպատի համալսարանը, ուր ընդհանուր վարգացում ստացած եմ:

1829-ին կը բարձրանամ Արարատի գագաթը պրոֆ. Պարրոտի հետ, որ Դորպատի համալսարանէն կու գար:

Թէ՛ պետական շրջանակները, թէ՛ Էջմիածինը, եւ թէ՛ իմ հայրենակիցները խորթ աչքով կը դիտեն վիս, իբրեւ վտանգաւոր գաղափարներ տարածող մարդ. նոյնիսկ հալածանքի կ'ենթարկուիմ:

Գրած եմ վէպեր, թատերական գործեր «Որդիական սէր կամ Թէոտորա», ոտանաւորներ «Կարօտութիւն նախնի վայելչութեանց հայրենեաց իմոյ», առակներ «Պարապ վախտի խաղալիք», ուղեգրութիւններ «Ուղեւորութիւն դէպի Անիի աւերակները», թարգմանութիւններ, դասագրքեր ու մանկավարժական գործեր «Նախաշաւիղ» եւ արձակ էջեր «Թուրքի աղջիկը»:

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԷՄՔ

Ծնած եմ 1954-ին, Երեւան:

Նախնական կրթութիւնս ստացած եմ Երեւանի թիւ 144 դպրոցին մէջ: Ապա, Երեւանի մէջ աւարտելով երկրորդական ուսումս, յաճախած եմ Երեւանի ելեկտրատեքնիկական դպրոցը:

1990-էն ի վեր Հ.Յ.Դաշնակցութեան անդամ եղած եմ:

1990-ին մասնակցեցայ Երասխաւանի կռիւներուն:

1992-ին ծառայած եմ Շուշիի յատուկ գունդին մէջ:

1993-էն ի վեր օգտակար ներդրում ունեցած եմ Ղարաբաղեան պայքարին:

Մասնակցած եմ ՀՅԴ-ի Հայաստանի Գ. արտահերթ շրջանային ժողովին:

Չարչարանքներու եւ անմարդկային վերաբերմունքով, նահատակուեցայ մայիս 1995-ին:

«Արծիւ»ի խմբագրական կազմը կը շնորհաւորէ ընկ. Ռազմիկ Թաթուլեանն ու ընկ. Մինաս Քէլէշեանը, ճշգրիտ ծեւով պատասխանած ըլլալուն համար յունուար ամսուան «Ո՞վ եմ ես» բաժնին:

Մարտ թիւի «Ո՞վ եմ ես»ի պատասխաններն են, Գրական դէմք՝ Ռուբէն Զարդարեան. Յեղափոխական դէմք՝ Թաթուլ Կրպէյեան:

Արսէն Հայրեան

Գանգուր մազերով, ծիծաղկոտ դէմքով այս պատանին՝ Արսէն Հայրեանը, ծնուել է Մոովի բաղուկներով ու ջլապինդ կիրճերով շրջանակուած Շահումեանում: Պապը՝ Հայրունց Սահակը, եւ հայրը՝ Անդրանիկը, հռչակաւոր որսորդներ էին: Նրանց հետ մանկուց շրջել էր հայրենի լեռներով, տեսել, ճանաչել, ու գիտէր իւրաքանչիւր ծառ ու թուփ, բերդ ու արահետ: Գիտէր կէնիի լեկուն: Որսորդ էր: Մեն-մենակ արջի դէմ էր ելել: Բանակում ծառայելիս ուզում էին պահել գերժամկէտ. մարտիկ էր իր ողջ էութեամբ: Սակայն նաեւ ողջ էութեամբ կապուած էր հայրենիքին. ականջներում հնչում էր Սեւ գետի վշջոցը, աչքերի առջեւ Նահատակի եւ Խաչին ծորերն էին, Մեծ հողը, Սպիտակ աղբիւրը, Ճաղատ իրիցանց թաւան...

88-ի երկաշարժից յետոյ Արսէնը շահումեանցիների եւ արցախցիների յատուկ բրիգադի կազմում եկաւ Հայաստան՝ օգնելու Աղէտի գօտու բնակիչներին: Աշխատում էր Ստեփանաւանում: 90-ի Յունուարի սկզբներին մի քանի օրով այցի գնաց ծնողներին ու... ամսի 12-ի վաղ առաւօտեան հնչեց տագնապի ահազանգը. ՕՄՕՆ-ականները յարձակուել էին շրջանի հիւսիսում գտնուող Մանաշիդ գիւղի վրայ: Արսէնը վերցրեց պապի հրացանն ու ընկերոջ մեքենայով մեկնեց մարտադաշտ: Թշնամին վինուած էր աւտոմատներով ու գնդացիրներով: Մերոնք՝ որսորդական հրացաններով էին, կար ընդամէնը մէկ աւտոմատ: Բայց յաջողութեամբ դիմագրաւեցին թշնամուն: Կռիւը դադարեցնելու համար Ստեփանակերտից ուղղաթիռով ժամանեցին վինուորականներ: Թուրքերը չէին ենթարկուում վինադադարի պահանջին, շարունակում էին կրակել: Վիրաւորուեց վինուորականների հրամանատարը: Ի վերջոյ բազմաթիւ զոհեր տալով ու մարտադաշտում բաւական վէնիք թողելով՝ թուրքերը փախուստի դիմեցին: Արսէնը մարտի ամենաակտիւ մասնակիցներից էր:

Յետոյ... մտաւ Բուլլուխ գիւղը պաշտպանող ջոկատ, 91-ի Դեկտեմբերին մասնակցեց թոդան գիւղի կրակակէտերի լռեցման գործողութեանը, Դեկտեմբերի 31-ին ընկերների հետ յետ շպրտեց թուրքերի յարձակումը Թալիշ եւ Զայլու գիւղերի վրայ... Նոր տարի էր գալիս: 92թ. Յունուարի 1-ին լրանում էր Արսէնի ծննդեան 23 տարին: Բայց... ահազանգ եկաւ. թուրքերը Սարիսու գիւղից մեծաթիւ ուժերով գրոհում են Բուլլուխի վրայ: Ապատամարտիկները շտապեցին օգնութեան: Ուժերը մի պահ նկատեցին, որ ընկերները ծանր դրութեան մէջ են ընկել, Աշոտ Մովսիսեանի հետ նետուեց օգնութեան, բայց... թշնամու գնդակը հասաւ նրանց...: Մահացու խոցուած ընկան հայրենի հողի պաշտպանները: Իր ծննդեան օրը կեանքը հայրենիքին նուիրաբերեց 23-ամեայ դաշնակցական Արսէն Հայրեանը:

Իր ծննդեան օրը կեանքը հայրենիքին նուիրաբերեց 23ամեայ դաշնակցական Արսէն Հայրեանը:

Արսէնին ու Աշոտին հողին յանձնեցին հայրենի գիւղում, բարձր բլրի գագաթին: Հիմա նրանց շիրիմները գերութեան մէջ են: Բայց ապատագրուելու են՝ ինչպէս ապատագրուեցին Շուշին ու Մարտակերտը, ինչպէս ապատագրուել են հայրենիքի համար զոհուած բոլոր նահատակների շիրիմները:

«ԵՐԿԻՐ»
21 Յուլիս 1993

A R D Z I V
3401 Olivar Asselin
Montréal, Québec
H4J 1L5
Canada
Tél.: (514) 331-6548
Fax.: (514) 332-4870
Publié par / Published by
Organisation Jeunesse Arménienne du Canada Ardziv
Adminstration / Publicité
M Minas Kelechian
Tél.: (514) 333-6278
Fax: (514) 332-4870

[redacted]

MAIL POSTE
Canada Post Corporation / Société canadienne des postes
Convention # 0994677
Client No.04425383-99
BULK MAIL